

ЗА БОГОСЛОВИЕТО НА П-Р ИВАН ВЪЛКОВ

(Анализ на презумпциите и принципите на богословско разсъждение на Иван Вълков,
основан на: „Душегрижителство – лекционен курс”)

от п-р Венцислав Стойков

София,
март, 2006

Вместо увод

Има много предупреждения в Писанието, които лесно се забравят или пренебрегват. Оказва се, че е по-лесно да обвиним някого, отколкото да го опознаем. А сякаш още по-трудно е да анализираме себе си и първо себе си да коригираме. Затова по-лесно е да скрием неразбирането си, като критикуваме това на другите. По-лесно е да излезем прави, когато покажем, че другите бъркат. Не е нужно дори да доказваме, достатъчно е да говорим категорично, с много думи и по въпроси, за които винаги може да сме прави. Така да говорим убедено за неща, които „може и да са така”, е рецептата за успех, а защо не и за академичен принос. Но ако казаното отлита, то написаното остава. То остава, не само за да изрази величието на нашите идеи, но за да бъде средство за проверката му.

Настоящият кратък труд е именно такъв опит да се проверят не толкова едни идеи, колкото презумпциите, които са ги родили. Той е опит да се анализират основните богословски представи на Иван Вълков, които се отразяват в публикувания от него в Интернет лекционен курс „Душегрижителство”, който може да бъде намерен на адрес: <http://prozoretz.bg/Dushegrizhitelstvo.pdf>. Такъв анализ се налага, не само защото застъпените в текста на Вълков позиции значително се различават от богословските схващания, които преобладават в българските евангелски църкви, но и понеже методиката на автора за изграждане и представяне на ученията си са реална заплаха за развитието на богословието и практиката у нас. Избирателно и не обосновавано, библейският текст е използван от разглеждания автор, с цел да облече в догматичност схващания, родени единствено в личното преживяване и интерпретиране на автора, като особено впечатление прави категоричността и претенцията за богооткровение, с които идеите са изказани. И именно тази амалгама от сугестивност в доводите и категоричност в

твърденията е опасността. Застрашени са всички, които не са възпитани да изпитват всичко и да държат доброто.

С настоящия анализ се надявам не толкова да предизвикам Вълков към диалог или промяна на възгледите, понеже текстът му подсказва невъзможността това да стане. По-скоро желая да обърна вниманието на водачите и изследователите към един безспорен феномен – Иван Вълков и дейността му, която пуска корени и започва да дава плодове, които съм убеден ще вгорчат Църквата в България.

И така текстът на Вълков е организиран в четири основни дяла. Първият представлява един вид оборване на неправилните, според автора, схващания за кръщение със Светия Дух (стр. 6-32). Втората част от текста е посветена на работата с хора, които са с разстроена психика и демонично повлияни (стр. 32-46). Третата част представя модел на духовната йерархия, с акцент върху демоничното (стр. 47-58). Накрая авторът се занимава със силата на Словото, молитвата и поста (стр. 59-81). По съдържанието на текста ще направим някои наблюдения и коментари, които едва ли могат да изчерпят нужните за обмисляне въпроси.

На **първо място**, подходът при тълкуване на библейския текст е в разрез с основните херменевтични (граматико-исорически) принципи. Почти всеки път, когато Вълков използва библейски текст, това е извън контекст и манипулативно. Пренебрегват се жанровите и структурни особености на цитираните текстове. Не са прави каквато и да е диференциация на приложението, търсено от оригиналния автор и това, което авторът на лекционния курс предлага. Нека приведем един от многото възможни примери. Авторът в опита си да изгради някаква духовна йерархия на демоничното, което според него е на сектори, в сектор осем има зли духове, които той нарича „орли” (стр. 50) и посочва следните препратки: (Ерем. 4:13; Авак. 1:8; Лука 9:38-42.). Човек би си казал, че това твърдение е библейско, понеже е подкрепено с няколко текста и от СЗ, и от НЗ. Но когато се погледне библейския текст, се надигат важни въпроси. Как авторът от тези стихове изгражда твърдението си, че има духовни сектори? Как разбира, че демоничните сили са от сектор осем? И най-вече, от къде разбира, че има демони-орли? Ето пълния текст на посочените от него места (според Синодалния текст, който Вълков ползва):

„Ето, подига се той като облак, и колесниците му са като вихър, конете му са по-бързи от орли; горко ни! защото ще бъдем съсипани.” (Ерем. 4:13);

„Конете му са по-бързи от леопарди и по-устремни от вечерни вълци; конницата му припка по разни страни; ездачите му дохождат отдалеч, прилетяват като орел, който се спуска върху плячка.” (Авак. 1:8)

„38 И ето, някой от народа извика: Учителю, моля Те, погледни на сина ми, понеже едничък ми е: 39 прехваща го дух, и той изведнъж закрещява, и го сгърча тъй, че се запеня; и, мъчейки го, едвам го напуска; 40 аз молих Твоите ученици да го изгонят; ала те не можаха. 41 Иисус отговори и рече: о, роде неверен и развратен! Докога ще бъда с вас и ще ви търпя? Доведи сина си тук. 42 А когато той още идеше, бесът го повали и почна да го тръшка; но Иисус запрети на нечистия дух, и изцери момчето, и го предаде на баща му.” (Лука 9:38-42).

Следното обяснение на тези духове-орли намираме на стр. 57:

„*Орли*. Прилетяват като орел, който се спуска върху плячка (Авак. 1:8). На характеристиките на орела приличат характеристиките на духа, предизвикващ пристъпите на епилепсия – налита, разтърсва и изчезва. В Евангелието има случай, когато Иисус изцерава човек, подложен на въздействието на този дух (Лука 9:38-42). Този дух въздейства на човека през определен период и когато човекът не е подложен на въздействието му е безполезно да се води работа за освобождение.”

Така че може да се спори около тезата на Вълков, че има духове, които действат от време на време за разлика от други, които действат постоянно и т.н., но въпросът е как посочените текстове показват, че това е дух, които може със сигурност да се определи като такъв и да бъде наречен „орел”.

Удивителна е обаче убедителността и лекотата на боравене с текста на автора с оглед на собствените му думи на стр. 6. Той казва: „откъсвайки стихове от общия контекст, хората са способни така да ги изтълкуват, че смисълът на тълкуваното напълно да се промени”. Ако той е прав в това, което казва на 5-6 стр., то той самият е в голяма опасност от заблуда.

И така, както става ясно, самият библейски текст е използван повече като подкрепа на схващането, отколкото като основание за него. Рядко се прави дори и кратко обяснение на цитираните места, които обикновено са с обем не по-голям от 2 стиха. Обясненията на стиховете са главно в областта на тяхното прилагане днес, без да се прави обстойно (и обосмовано) изложение на контекста, от който са взети, както и на техния смисъл. Липсват и обяснения защо определени фрази или твърдения от даден библейски пасаж са считани от автора като касаещи един или друг въпрос. Например, защо той счита, че текстът в Авакум 1:8 въобще има нещо общо с демоните и как пророчествата за Израел се оказват подкрепа на тезата му, че има демони, които връхлитат само от време на време и само тогава може да се занимава с тях.

На **второ място**, тълкуването, което Вълков предлага, изглежда напълно откъснато от разбирането и работата на други християни и на църквата като цяло. Пренебрегването на общоприетите сред християните източници за библейско тълкуване показва или непознаване, или

пренебрегване на чуждите трудове по въпросите, за които авторът говори с особена увереност. Липсата на каквито и да е бележки под линия подсказва, че целият текст е не само изцяло авторов, но напълно откъснат от всякаква съществуваща литература по този въпрос. Посочената накрая литература е крайно незначителна (само две заглавия на руски език) с оглед обема на текста. Този факт не се променя, дори и да се прибавят останалите пет заглавия, които се препоръчват на стр. 32.

Рискът при такъв маниер на богословско творчество е, че подвежда читателя в една от двете възможни посоки. Първо, може да се сметне, че авторът е уникален и пророчески. Той е представен като преливащ от проникание и уникални идеи, които могат да са единствено продукт на особено просветление от Светия Дух. Второ, липсата на позоваване или признаване на какъвто и да е чужд принос към разглежданите от Вълков проблеми, оставя впечатлението, че никой друг не притежава от истините и прозренията на автора. Това от своя страна, не само може да повиши болнавия респект към автора на лекционния курс, но и да възпита предварително пренебрежение към всички други автори, просто защото те не са одобрени и ползвани от авторитета Вълков. В зависимост от последователите на маниера на богословско разсъждение, вдъхновено от Вълков, може да се очаква разнообразно по агресивност, но еднакво клиширано по схващания поколение.

Богословска рамка

Настоящият по-конкретен опит да се анализират презумпциите, принципите на богословско разсъждаване и идеите на автора е основан върху първата част на текста (с. 6-32). По тази причина изводите не могат да са пълни. Освен това, съзнателно ще се въздържим от цитиране на авторовите твърдения, понеже целта не е влизане в полемика с конкретните места и твърдения, а по-скоро да се предостави една ориентация за евентуалните читатели на текста на Иван Вълков. Представените по-долу основни схващания на автора са извлечени от текста му, с оглед на начина на мислене и предварителните му разбирания.

И така богословието на Вълков е със силен уклон към психологизирано обяснение на реалността, пресечено през призмата на мистична връзка с Бога или по-скоро с демоничното (Сатана). Понятия като „в Христос”, „в нас”, „в духа” и т.н. се схващат някак мистично-буквално, а не в смисъла, в който те биват разбирани обикновено в евангелските църкви, а именно като израз на взаимоотношения. Буквално-мистичното тълкуване на образния език обаче е избирателно. Има доста метафори, които съзнателно не са интерпретирани по метода, понеже не се вметват в богословската рамка, напр. Според автора ние буквално сме сега „небесни места” чрез духа си. С духа си можем едновременно и да сме на друго място с други хора. Всички тези изводи Вълков

прави на основание израза „в духа си”. Но прави впечатление, че в неговата матрица на едновременно разбиране на буквално и мистично няма място за метафори като „събличане на стария човек” и „обличане на новия”, „облечени с Христос” и пр. Най-вероятно обаче, ако пожелае разглежданият автор, няма да има проблем да обясни каквото и да е чрез своя подход, понеже всяка метафора лесно може да се схване като буквален факт, но по един мистичен, неосезаем, духовен начин, който факт може да бъде осъзнат само по откровение от Бога и то само с духа, а не с разума. Въпросът е докъде води един такъв подход на тълкуване на Писанието и въобще християнството!

Самият човек е разглеждан от Вълков като автономна, антитетична трихотомия (човек е от три постоянно воюващи за надмощие части, които имат едва ли не самостоятелна воля и проява). Човешкият дух е представен като притежаващ отделна воля, емоции и способност да е дори на място различно от тялото и душата. Той е в постоянна борба за надмощие с душата, която ту е под влияние на духа, ту под влияние на плътта. Освен душата, разум има и духът. Използването на разума и познанието не помагат в следването на Бога, понеже връзката с Него е изцяло с духа на човека. Личните духовни откровения са по-важни от знанието и богословското образование или пък съществуващата богословска традиция. Те не са предричания на бъдещето, а вътрешен мир и разбиране на истината от Светия Дух. Такова схващане по презумпция изкарва човека, и по-специално вярващия, един анонимен шизофреник.

Емоциите, според автора, са зло и са присъщи на душата, но и духът може да има няколко конкретни и истински емоции (мир, любов и състрадание за погиналите). Плътта е зла и греховна, тя се бори за надмощие и душата често я следва. От такъв момент нататък, макар и новороден, духът на човека губи връзката си Бога и постепенно отново замира. Така с времето се отваря врата за демоничното, което идва основно чрез заблуди, тласкащи към фалшиви чудеса и езици. Подчинената на плътта душа, която е довела до умирането отново на духа и до оттеглянето му (на човешкия дух) от „небесните места”, е неспособна сама да различи лъжите, и затова лесно се впуска към търсене на чудеса и пророчества, които Сатана на драго сърце осигурява чрез определени църкви и движения. Това напомня на древната концепция на гностиците, където духът е добър, а плътта зла.

Вълков не разглежда християнският живот с оглед на освещението, а като мистична вътрешна борба за надмощие. Така борбата с греха е сведена до осъзнаване на сблъсъка между духа, душата и плътта, и практики, с които се дава превес на духа над душата и плътта (отричане, изпитване на духове, молитви и т.н.). В крайна сметка, духовността се дефинира не на основата на

любов и взаимоотношения с другите хора, а на основата на мистично надмощие на духа на човека над душата и тялото. А нуждата от общността (църквата) е изцяло игнорирана от идеите на автора.

И така, разбирането за човека е превърнато в един вид „демонологична психология”, т.е. обяснение на човешката душевност и състояния през призмата на демоничното влияние. Сатана е активен и влиятелен. Демоничното използва веднага всяка дори малка възможност, за да се намеси пряко в живота на човека, позволил плътта и душата му да се съюзят срещу духа. Бог от друга страна е пасивен и се намесва рядко и то толкова късно, че няма как да не е драматично, след дълбока заблуда и лутане на човека. Такъв подход към обясняването на злото и човешките състояния много напомня на някои крайни „харизматични“ учители. За разлика от тях обаче, за които вярата е човешкият принос, без който Бог не може да направи нищо, то за автора всичко почива на отричането. Всичко зависи от човека, който се отрича от лъжливите и заблудителни вярвания и практики, които са донесли различно по степен демонично влияние върху него. То е условието Бог да действа. Борбата не само е вътрешна, тя е и самостоятелна. Единствената помощ е от специалиста душегрижител, който умело разпознава лъжливите учения и практики и помага на заблудилите се да се отрекат и преживеят промяна.

Не само човекът, но и целият му живот е разглеждан от Вълков като един вид духовен сблъсък. В това отношение богословският подход е подчертано апокалиптичен. Демоничното се извява реално. Контролът е абсолютен, а грехът е почти необратим. Сблъсъкът обаче, от гледна точка на автора, е не толкова между Бога и демоничното, а между човека и Сатана. Именно затова близо две трети от лекционния курс има отношение към демоничното влияние или йерархията на духовния свят. Друг елемент на апокалиптичността на богословската матрица на автора е рязката граница между вярващите, които са в истината и заблудилите се. Сякаш презумпцията е, че повечето хора са заблудени.

В крайна сметка, душегрижителството за Вълков е приравнено с един вид духовно воюване, било с лъжите, които човекът е приел, било с духовните сили на злото. Грижата за човека е смес от апологетика и екзорсизъм. Апологетиката цели поправянето на възприетите измами за кръщението със Светия Дух, за езици, пророчества и т.н., както и разясняване на борбата между човешкия дух и плътта, и ролята на душата да се подчини на духа. От своя страна пък екзорсизмът цели справянето с различните степени на демонично влияние.

Схващането на разглеждания автор за вярванията на петдесетните, които представя като основна заплаха, обаче е твърде криво. Той явно смята, че самите петдесетни са толкова елементарни, че мислят точно това и само това, което той твърди. Явно неговото схващане не идва

от изследване на литературата, публикувана (поне на български) от самите петдесятни, нито от интервюта, взети от водещи петдесятни представители (църковни или богословски), а от това, което е чул от разкази на хора, на които е помагал да отхвърлят „влиянието на измамливите духове”. Така идеите, до които достига Вълков, относно петдесятното учение и практика, са не просто непредставителни, но и твърде деформирани, тъй като се основават на личните вярвания на хора, за които сам той твърди, че са объркани и заблудени *a priori*.

При наличие, все пак на някаква, макар и малко на брой, литература по въпроса на български, няма обяснение защо авторът изгражда своето схващане и цяла критика около твърдения за петдесятните, които той е извлякъл от объркани хора. Няма обяснение също и защо авторът приема, че всички петдесятни вярват и практикуват едно и също, и то точно това, което са смятали и правили хората, с които той е общувал.

Обобщение:

Богословието на Иван Вълков е изградено около следните идеи:

Трихотомия. Троичното схващане за човека е изведено до крайност, в която духът е в постоянен конфликт с тялото и душата. На човешкия (на вярващия) дух са приписани особени, личностни качества. Той е представен като действащ с воля и чувства, макар разумът и емоциите да са приписани на душата и да са изконно зли. Така Вълков избирателно ту разграничава, ту приравнява духа и душата, което е необходимо, за да обясни постоянния антагонизъм, който влага в отношенията им. Според него плътта винаги търси греховното и дори демоничното, духът е определен да бъде „едно” с Божия Дух, а душата със своя избор ту донася живот за духа и подчинение на плътта, ту смърт за духа и надмощие на плътта.

Сблъсък. Християнският живот е разглеждан през призмата на борба с „душевното”, „плътското” и демоничното, а не през призмата на оприличаването или уподобяването на Христос. Святостта и духовният животът въобще се въртят около два конфликта –вътрешния сблъсък между дух, душа и тяло и външния пряк или косвен конфликт с демоничното. Развитие и растежа са сведени единствено до убеденост и устойчивост в тези два сблъсъка.

Демонология. Основен фактор в живота е демоничното, а не Божественото. Бог е пасивен. Светият Дух лесно се оттегля, а човек се бори сам вътре в себе си кой ще вземе надмощие – духът или плътта. Демоничното е активно и силно. Заблудата е основният инструмент, дори често си служи с вярващи, които практикуват или учат търсене на чудеса.

Диспенсационализъм. Всякакви свръхестествени прояви и дарби (пророчества, видения, езици и др.) са отминали с поколението на Христовите апостоли. Днес единствено демоните вършат чудеса, за да осигуряват имитации на преживявания и чудеса, и така да заблуждават християните, когато плътта е взела превес над духа. Всъщност тази теза на автора явно се отнася главно до другите, понеже самият той говори като един, който познава истината свише (откровение) и има власт над демоничното (свръхестествена сила).

Арминианизъм. Вярата в загуба на спасението е изведена до крайност. Всичко в развитието на вярващия може да бъде прекъснато, така че той накрая отново да умре. Възможно е, обаче, духът пак да бъде съживен чрез отричане на заблудителните вярвания и практики. Оставаме с впечатлението, че както замъртвяването, така и съживяването може да се случва постоянно и неопределен брой пъти. Вярващият обаче може да бъде убеден във спасението си, макар и не защитен в него. Тази убеденост е продукт на вътрешния мир, който се дефинира като вътрешна убеденост, не толкова с разума на душата, колкото с този на духа.

Унифициране. Всички възможни идеи и понятия, свързани с взаимоотношенията с Бога, са сведени до един единствен начален момент на обновяване на човешкия дух. Така новородението, кръщението със Светия Дух, запечатването, пребъдването в Бога, на Бог във вярващия и прч. не просто се случват по едно и също време. Те според Вълков на практика са едно и също нещо.

Йерархии. Всичко е подчинено на определени и то ясни за автора подредби. Те могат да са по хоризонтала – етапи, или по вертикала – нива. Всичко от борбата за власт между дух, душа и тяло през стигането до новородение, израстването, отстъпването, демоничното влияние, духовния растеж, та чак до духовния свят е в стройни в очите на Вълков етапи, нива, сфери и пр.

Заклучение

Възгледите на Иван Вълков изглеждат чужди на българското евангелско богословие. Те много приличат на съвременния християнски източен мистицизъм (Уочман Нии) и крайните, войнстващи харизматични учения за демоничното. Изказани с категоричността на пророк и многословността на апологет, убежденията на автора звучат така убедително, че незапознатият читател лесно може да се подведе.

Не е ясно, дали авторът на разглеждания „лекционен курс“ е внесъл тези идеи отвън, преди преселването си в България или са се развивали на местна почва. Не е възможно и да се определи доколко те са плод на личното откровение и опит на Вълков, и доколко са компилация от чужди възгледи и формулировки. Така или иначе текстът категорично подсказва, че няма основание да се очаква авторът да отстъпи от тях в бъдеще. Можем обаче да очакваме, че всеки последвал учението, разкрито в разглеждания текст, ще стане агресивен спрямо различно мислещите християни, безкритичен към личността и правотата на Иван Вълков, както и избирателен и субективен в ползването на библейския текст. При достатъчно голяма група от последователи, има всички шансове да станем свидетели на раждането на нов християнски култ.